

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

Харків – 2020

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
 Протокол № 6 від 20. 10. 2020 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики;

Мельников Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова;

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови;

Леbedенко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. – 72 с.

судженнях індивідуальних рис особи-персонажа, якщо йдеться про художній текст.

Отже, в аналізованому матеріалі можна помітити широту семантики паремій з центральними номінаціями членів сім'ї як знаками повсякденно-побутової культури, у якій, для українців родинні стосунки і родина перебувають на чолі соціальної організації людського життя. В українських прислів'ях узагальнено народний погляд на призначення сім'ї, роль і місце кожного члена родини, передано всі етапи її розвитку й функціонування. Паремійне слововживання номінацій на позначення членів сім'ї тяжіє до стереотипізації соціальних оцінок, норм поведінки. Подальше дослідження цієї проблеми виявляється перспективним у зв'язку з необхідністю поглибленого вивчення структури національної мовної картини світу.

Література

1. **Жайворонок В.** Українська етнолінгвістика : Нариси. К. : Довіра, 2007. 262 с.
2. **Кононенко В.І.** Українська лінгвокультурологія. К. : Вища шк., 2008. 327 с.
3. **Космеда Т.А., Осіпова Т.Ф.** Комунікативний кодекс українців у пареміях : Тлумачний словник нового типу. Дрогобич : Коло, 2010. 272 с.
4. **Осовська І.М.** Стереотипи сімейних стосунків у паремійному фонді німецької мови // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2010. № 7. С.141-145.
5. **Пазяк М.М.** Українські прислів'я та приказки : Проблеми пареміології та пареміографії. К. : Наук. думка, 1984. 203 с.
6. **Селіванова О.О.** Лінгвістична енциклопедія. К., 2010. 844 с.
7. **Чернова А.В.** Концепти “батько”, “мати” в українській лексико-фразеологічній системі світу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”. Д., 2010. 20 с.
8. **Щербакова Н.В.** Фразеологізми з назвами людей у лексичному наповненні : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”. Х., 2002. 20 с.

***Борозінець Інна В'ячеславівна**
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О. В. Ткач*

НЕПОВНІ РЕЧЕННЯ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ЛІНИ КОСТЕНКО

Ліни Костенко – одна з найяскравіших представниць української літератури ХХ – початку ХХІ століття. Мова її поезії – це високий художній зразок. Мовотворчість Ліни Костенко характеризується емоційною виразністю, глибокою психологічною напруженістю, багатоплановістю формально-синтаксичних побудов, семантичними

нарошеннями в лексичних і граматичних засобах для відображення мовної картини світу у поетичних образах.

Поетична спадщина Ліни Костенко вже не одне десятиліття є глибоким джерелом досліджень. Упродовж багатьох років такі дослідники, як В. Брюховецький [1], Г. Ключек, І. Дзюба, В. Панченко та інші цікавилися творчістю поетеси. Проте здебільшого вони зосереджують увагу на якомусь певному мовностилістичному аспекті, як-от: дослідження запозиченої лексики, зокрема полонізмів (Н. Місяць), емоційно-експресивні засоби (В. Власенка), стилістичні особливості поетичних творів (Г. Горох), концептуальність поетичного доробку (І. Дишлюк). Велику цікавість для науковців представляють окремо взяті романи «Берестечко» та «Маруся Чурай». До характерних особливостей лексики поетеси звертались А. Кулдіна, В. Власенко, С. Яцик. Однак її доробок має ще багато сторін для аналізу та дослідження, зокрема синтаксична будова творів поетеси не була предметом спеціального наукового зацікавлення.

Дослідження неповних речень у творчому доробку Ліни Костенко зумовлене необхідністю виявити ті типи неповних запитальних речень, що є найбільш уживаними поетесою.

Питання про синтаксичні конструкції, у яких немає необхідних членів речення (головних чи другорядних), протягом тривалого періоду (із другої половини XIX століття і до сьогодні) є предметом виняткового інтересу українських та закордонних мовознавців, адже неповні речення активно вживаються в українській мові, зокрема в поетичному мовленні.

Тлумачення та класифікація неповних речень розглядалися в дослідженнях Л. Булаховського, Ф. Буслаєва, І. Вихованця, М. Греча, П. Дудика, А. Загнітка, М. Каранської, О. Партицького, О. Пешковського, М. Плющ, О. Пономаріва, В. Сімовича, П. Фортунатова, О. Шахматова, К. Шульжука та ін.

Неповним реченням вважається синтаксичне утворення, в якому одна з ланок його будови не вимовляється і водночас фіксується свідомістю.

За умови пропуску головних чи обов'язкових членів речення неповні речення поділяються на кілька видів: власне неповні та еліптичні. Власне неповні, у свою чергу, поділяються на контекстуальні, ситуативні, парцельовані, обірвані.

У поезіях Ліни Костенко були виявлені такі типи неповних речень, як: контекстуальні, ситуативні, еліптичні неповні речення.

Контекстуальні неповні речення – це такі неповні речення, у яких пропущений член або члени повідомляються в тексті іншим реченням, найчастіше попереднім.

«*[Ви не будете плакати?] Не поставите душу на якір?*» (Ліна Костенко «Любов Нансена»). У наведеному прикладі пропущено підмет «ви», який встановлюється з попереднього контексту.

Ситуативні неповні речення – речення, у яких головний чи другорядний член пропускається тому, що в ситуації мовлення він мається на увазі і немає потреби його називати.

«Куди піду? Куди тепер піду?» (Ліна Костенко «Ісус Христос розп'ятий був не раз»). У поданому реченні пропущено підмет, виражений особовим займенником «я».

Еліптичні речення – такі неповні речення, у яких уява про пропущений член речення безпосередньо встановлюється із власного змісту та будови, насамперед зі значення та форми синтаксично залежного слова.

«[– Ти, все одно, не візьмеш мене, – Сказала вона неохоче.] – А може візьму?» (Ліна Костенко «Доля»).

Таким чином, використання неповних речень у поезіях Ліни Костенко пов'язане із тональністю та інтонацією. Перспективним видається дослідження граматичних особливостей творів Ліни Костенко.

Література

1. Брюховецький В. Ліна Костенко. Літературно-критичний нарис. К.: Рад.письменник, 1990. 185 с. **2. Костенко Л.В.** Вибране. К.: Дніпро, 1989. 559 с.

Вознюк Тетяна Петрівна

Львів, НУ «Львівська політехніка»

Наук. кер.:к. філол. н., доц. О.С. Таран

ТИПИ СЕКСИЗМУ В УКРАЇНСЬКОМОВНІЙ РЕКЛАМІ

Сексизм вивчають у психологічному, правовому, медійному, лінгвістичному аспектах. «Словник гендерних термінів» З. Шевченко тлумачить сексизм як дискримінацію людини за гендерною ідентичністю [2:175]. У психології розуміння сексизму подібне, тлумачення ґрунтуються або на понятті «дискримінація», або — «упередження» щодо статі. Оскільки в психології вже доволі добре розроблена типологія сексизму, яку можемо використати в лінгвістичній площині, коротко розгляньмо основні з класифікацій.

Оскільки об'єктом сексизму може бути не тільки жінка, але й чоловік, Д. Бенатар (стаття «The second sexism», 2003) визначає щодо жінок сексизм первинний, а щодо чоловіків — вторинний. За формою прояву Н. Бенокрайтс і Дж. Фегін (праця «Modern Sexism: Blatant, Subtle, and Covert Discrimination», 1995) класифікують сексизм на відкритий, прихований і витончений. За характером прояву П. Глік (стаття «The ambivalence toward men inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men», 1999) визначає сексизм ворожий і доброзичливий. За часовим параметром Дж. Свім (стаття «Overt, covert, and subtle sexism: